

Kitabın değişik kısımlarında, ruh-beden, zihin-beden, zihin-beyin ve bilinç –beyin ikilisi ele alınmasına karşın, kitabın ana konusu açısından daima düşünülen *bilinç-beyin* ikilisini ele almaktır. Tarihsel süreç içerisinde, bilinç kavramından çok önce daima ruhtan ya da maddesel beden dışında var olan “bir şeyden” bahsedilmiştir. Dolayısı ile tarihsel süreçlerde kullanılan ruh-beden ikilisi doğru bir ifadedir. Daha sonra zihin-beden (

mind-body

) ikilisi gelişmiş olmasına karşın bu ifade yanlıştır. Çünkü zihnin yeri beden değildir. Zihin-beyin (*mind-brain*

) ikilisi daha uygun bir eşleştirmedir. Diğer konularda yukarıda bahsedilen ikililer ve özellikle zihin-beyin kavramı ele alınsa dahi, vurgulanmak istenilen “bilinç-beyin” ikilisidir. Ve bu psi-phi (f

-

y

) sorunu olarak da sembolize edilir.

Bugün için oluşturulan bilinç teorilerinin tümü ya doğrudur ya da yanlıştır. Doğrulukları bir dereceye kadar eldeki bilimle doğrulanabilir ve yanlışlıkları da eldeki başka kaynaklarla gösterilebilir. Teorilerin her biri filin bir başka kısmını ele almaktadır ve hatta teorilerden bazıları filin aynadaki ters görüntüsü gibidir. Bilinç/zihin ve beynin nasıl ilişkili olduğu sorusuna uzun yıllar çözüm aranmıştır. Bilinç ve beyin arasındaki etkileşim her birinin değişik konumlarıyla farklı şekillerde etkileşebilir. Her bir birliktelik zihnin ya da beynin konumlarına göre farklı felsefi ve hatta ideolojik akımlara yol açmıştır.

[\[1\]](#)

Bilinç-beyin ilişkisindeki temel yaklaşım her ikisi arasındaki ilişkinin “*bağlılık*” mı yoksa “*bitişiklik*

” mi olduğu konusunda yapılan tartışmalardan çıkar. Bağlılık bakış açısında, maddesel olanın dışındaki her şey madde olan beynin ürünüdür. Tam olarak ona bağlıdır. Bitişiklik bakış açısında ise maddesel olanın dışında olan, ondan farklı, onunla bir arada, bitişik bulunan “bir şey” vardır.

Kafalarımızın boş olmaması ve neden olduğu onca ilgiye rağmen, beynimizde bulduğumuz gerçekten hiçbir şeydir. [\[2\]](#) Bu belki de, beynimizin var olan karmaşık yapısını bu haliyle anlamamamızdan kaynaklanmaktadır. Ama, daha basit bir beynimiz olsaydı, zekâmız da o oranda düşük olacağından, her halde gene de bize karmaşık gelecek ve orada “hiçbir şey” arama durumunda olacaktık. Bilinç teorisinin önündeki en büyük engel, bilincin görülemez olduğu yönündeki inatçı tutumdur. Bilim, duyular aracılığıyla edinilen bilgiye dayandığı için,

Bilinç-Beyin Teorisi Nasıl Olmalı?

Sultan Tarlacı tarafından yazıldı.

Cumartesi, 16 Şubat 2013 10:30 - Son Güncelleme Cumartesi, 16 Şubat 2013 10:33

bilince ancak dolaylı olarak erişilebilmesi farklı ve yetersiz bilimsel teorilerin oluşumuna neden olmuştur.

Teorik bilimsel yaklaşım garip şekilde uzun yıllar, bilinçten uzak durdu. Ama bu gerçek vardı. “Bilinç nedir?” gibi bazı soruların varlığı bilimin çalışma sahası dışında kalıyor diye bilim söz sahibi olamıyorsa ve hala insan hayatında önemli bir yer tutuyorsa “*bilimin insan için önem derecesini sorgulamalıyız.*”

Fizikçi

Roger Penrose’a göre;

“Benim düşlediğim şey, gelecekte bir gün, bilinçlilik ile ilgili başarılı bir teorinin geliştirilebileceğidir-tutarlı ve uygun bir fizik teorisi olması bakımından başarılı, fiziksel anlayışın geride kalan kısmıyla güzel bir şekilde uyumlu olduğu için başarılı; öyle ki, öngörülleri, insanların kendileriyle ilgili yanıt aradıkları, ne zaman, nasıl, ne dereceye kadar bilinçli oldukları sorularıyla ilgili iddialarıyla tamamen uyumlu bir teori.”

[3]

Nick Herbert,

Elemental Mind/Temel Bilinç (1999)

adlı kitabında

“Elimizde iç deneyime ait, kötü, eksik ya da kusurlu teoriler olduğunu söyleyemeyiz. Elimizde bu konu ile ilgili, kötü bile olsa hiçbir teori yok. Sadece fanteziler, büyük felsefi parçalara ve test edilemeyen tahminlere sahip

” olduğumuzu ifade eder. Francis Crick ise (

The Astonishing Hypothesis/Şaşırtan Varsayım, 1990

) daha kitabının önsözünde;

“Soruna açık seçik bir çözüm öneremiyorum. Keşke önerebilseydim, ama şimdilik bu çok zor gözüküyor. Tabii bazı filozoflar bu gizemi çoktan çözmüş oldukları gibi bir yanılsama içindeler. Bilinç hakkında bilimsel düşünmenin ve en önemlisi, bilinç üzerinde ciddi ve kararlı biçimde deneysel çalışmaya başlamanın zamanı gelmiştir. Bilince ilişkin sorunları genel felsefi savlarla çözenin imkânsız olduğuna inanıyoruz

”

der.

Tablo. Ruh-Beden, zihin-beyin, bilinç-beyin ikililerine ilişkisel olarak farklı yaklaşımlara genel bakış.

MONİSTİK

Bilinç-Beyin Teorisi Nasıl Olmalı?

Sultan Tarlacı tarafından yazıldı.

Cumartesi, 16 Şubat 2013 10:30 - Son Güncelleme Cumartesi, 16 Şubat 2013 10:33

TEKÇİ

Materyalizm/Maddecilik

Thomas Hobbes (1558-1579)

Julian de la Mettrie (1709-1751)

Pierre Fluorens (1794-1867)

Paul Broca (1824-1884)

Gustav Fritch (1838-1929)

Eduard Hitzig (1838-1907)

Voltaire (1694-1778)

Diderot (1713-1784)

Bilinç-Beyin Teorisi Nasıl Olmalı?

Sultan Tarlacı tarafından yazıldı.

Cumartesi, 16 Şubat 2013 10:30 - Son Güncelleme Cumartesi, 16 Şubat 2013 10:33

D'Alembert (1717-1783)

Holbach (1723-1789)

Panpsişizm

George Berkeley (1686-1753)

David Hume (1711-1766)

Thomas Brown (1778-1820)

John Stuart Mill (1806-1873)

DÜALİSTİK

İKİCİ

Bilinç-Beyin Teorisi Nasıl Olmalı?

Sultan Tarlacı tarafından yazıldı.

Cumartesi, 16 Şubat 2013 10:30 - Son Güncelleme Cumartesi, 16 Şubat 2013 10:33

Epifenomenalizm

Edmund Husserl (1859-1938)

Çift görünüm/özdeşlik

Gottfried Leibniz (1646-1716)

Gustav Fechner (1801-1887)

Psikofizik paralelcilik

Immanuel Kant (1724-1804)

David Hartley (1705-1757)

Alexander Bain (1818-1903)Wilhelm Wundt (1832-1920)

Psikofizik etkileşimcilik

René Descartes (1596-1650)

Bilinç-Beyin Teorisi Nasıl Olmalı?

Sultan Tarlacı tarafından yazıldı.

Cumartesi, 16 Şubat 2013 10:30 - Son Güncelleme Cumartesi, 16 Şubat 2013 10:33

Johann Herbart (1776-1841)

Hermann Lotze (1817-1881)

İbn Arabî (1165-1240)

İbn Sina (980-1037)

Filibeli Ahmet Hilmi (1865-1914)

Aranedencilik/Vesilecilik

Gazali (1058-1111)

Arnold Geulinx (1624-1669)

Nicolas Malebranche (1638-1715)

Johannes Clauberg (1622-1665)

Geraud de Cordemoy (1628-1684)

Louis de la Forge (1632-1666)

Temel bilimlerde, etkileşim aynı zamanda nedensel bir ilişkidir. Bu nedenle fizikte dört temel çeşit etkileşim vardır: elektromanyetik, zayıf, güçlü ve kütleçekimsel. Fiziksel sistemleri bunlar gayet iyi bir şekilde açıklar. Zihin-beyin problemi ele alındığında ise işler karışır. Fizikteki gibi başarı ve açıklama becerisi elde edilemez. Zihin-beyin ilişkisi daha çok tanımlamacıdır ve açıklamacı değildir. Materyal beyin durumları (MA) ile bilincin zihinsel durumları (ZD) arasında birçok ilişki öne sürülmüştür. Bu monistik (tekçi) ya da düalistik (ikici) olabilir. Tekçi akımlar materyal durumu (MD) ya da zihinsel durumu (ZD) ayrı ayrı ele alırken, ikiciler hem materyal hem de zihinsel durumların her ikisini bir arada (MD+ZD) ele alırlar. Bir arada ele almada karşılıklı ilişki ve etkileşme değişik şekillerde olabilir (MD $\leftrightarrow$ ZD, ZD $\leftrightarrow$ MD veya MD $\circ$ ZD). Tekçi MD bakış açısı ile tüm zihinsel durumlar maddi beyin durumlarına (maddecilik) veya fiziğe kadar indirgenebilir (fizikselcilik). Bu açıdan MA çalışılması zihin durumlarını anlamak için yeterli olacaktır şeklinde bir sonuca ulaşırız. İkici bakış açısı ile MA'yı değerlendirmek tek başına yetersizdir. Zihinsel olana da bakmak gerekir, çünkü esas karşılıklı etkileşim ZD

®

MA yönündedir.

Bugüne kadar tam anlaşılır ve herkes tarafından kabul edilebilir bir bilinç teorisi oluşturulamamıştır. Bilinci anlama yönünden, teorisyenler kadar teori ortaya çıkmıştır. [4] Ama, temelde, bu çağdaş teori-düşünceler, çok değişik gruptan kaynaklanmakla beraber (felsefeciler, nörofizyologlar, matematikçiler, fizikçiler, moleküler biyologlar) fenomenolojistler, işlevselciler, gizemciler ve indirgemeciler olarak dört ana grupta toplanabilirler. Ancak, bu yaklaşımlar bütünü ile bir birinden ayrı tutulamazlar.

Tablo.

[5]

Johannes Poortman (1896-1970) zihin-

Alfa

Bilinç-Beyin Teorisi Nasıl Olmalı?

Sultan Tarlacı tarafından yazıldı.

Cumartesi, 16 Şubat 2013 10:30 - Son Güncelleme Cumartesi, 16 Şubat 2013 10:33

Tekçi maddecilik (monistik materyalizm): Evren yalnızca maddeden oluşur

Beta

Yalnızca madde vardır; ancak madde birden fazla çeşittir (hylic pluralism). Tanrı ve diğer ruhsal varlıklar

Gama

Tanrı dışında kalan şeyler maddedir.

Delta

Madde ve ruhsal yapılar ayrı ayrı vardır. Madde dışı varlıklar da vardır. Ruh (soul) maddenin ayrı bir şekli

Epsilon

Madde ve zihin tam olarak farklı şeylerdir. Bu daha çok Descartes'ın bakışını içerir.

Zeta

[illegible]

"Sana ruhtan sorarlar; de ki, ruh Allah'ın emrinden ibarettir. Size onun hakkında az bir ilim verilmiştir." Kur'an, İsra-85

9 / 10

[2] Schrödinger E. Yaşam Nedir? Evrim yay. 1999; 155

[3] Penrose R. Kralın Yeni Usu-I. Bilgisayar ve Zeka. TÜBİTAK. 1999

[4] Current Awareness: Spotlight on consciousness. Developmental Medicine and Child Neurology 1997;39:54-62.

[5] Poortman JJ. Vehicles of Consciousness. The Concept of Hylic Pluralism (Ochema), vol I-IV, The Theosophical Society in Netherlands, 1978